

SZIGETBECSE KÖZSÉG

TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVE, HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZATA ÉS SZABÁLYOZÁSI TERVE MÓDOSÍTÁSA

II. FÁZIS: MUNKAKÖZI EGYEZTETÉSI DOKUMENTÁCIÓ

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

MŰEMLÉKI SZAKTERÜLETI MUNKARÉSZE

2022. július

ALÁÍRÓLAP

Szigetbecse község településszerkezeti terve, helyi építési szabályzata és szabályozási terve módosításához kapcsolódó települési örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze

Megbízó:

Szigetbecse Község Önkormányzata
Sósné Michélsz Edina polgármester
2321 Szigetbecse, Petőfi Sándor utca 34.

PESTTERV Kft.
Schuchmann Péter ügyvezető
1085 Budapest, Kőfaragó utca 9.

Tervezők:

Dénes Katalin e.v.
okleveles építészmérnök
tervezői jogosultság száma: É 20-0333
műemlékvédelmi szakmérnök, diploma száma: 7964/2013.
e.v. nyilvántartási szám: 55735991

NYILATKOZAT

Alulírott Dénes Katalin okleveles építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök nyilatkozom, hogy a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendeletnek, az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak a települési örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze megfelel, továbbá, hogy a 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendeletben meghatározott építészeti tervezési területi jogosultsággal és műemlékvédelmi szakmérnöki végzettséggel rendelkezem.

Budapest, 2022. július 18.

Dénes Katalin
okleveles építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök
tervezői jogosultság száma: É 20-0333
egyéni vállalkozó nyilvántartási szám: 55735991

TARTALOMJEGYZÉK

ALÁÍRÓLAP	2
NYILATKOZAT	2
TARTALOMJEGYZÉK	3
I. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	5
1. A település történeti leírása.....	5
Történeti leírás.....	5
A történeti településszerkezet alakulása.....	8
A történeti tájszerkezet alakulása	9
A történeti településmag	10
2. A védett műemléki értékek települési értékleltára	11
A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek és területek.....	11
Az országos építészeti örökség elemei.....	11
A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek.....	11
3. A helyi építészeti örökség települési értékleltára	11
Településszerkezet.....	11
Telekstruktúra és az utcavonal-vezetés	11
Utcakép, utcakép részletek	12
Építményrészlet, az alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás	13
Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet.....	15
Helyi védelem alatt álló épületek és építmények.....	15
II. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE	17
1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése	17
2. A tervezett változások hatásai	18
A régészeti örökségre.....	18
A történeti településre, település- és tájszerkezetre	18
A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre	18
III. ÉRTÉKVÉDELMI TERV.....	19
1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények.....	19
2. Az önkormányzati feladatok	19
IV. ÖSSZEFOGLALÓ	20
V. IRODALOM ÉS FORRÁSJEGYZÉK	20

VI. MELLÉKLETEK	22
1. melléklet: Archív térképek	22
2. melléklet: Helyi védelem alatt álló művi értékek	27

Jelen települési örökségvédelmi hatástanulmány Szigetbecse Község teljes közigazgatási területét érintő településszerkezeti terve (TSZT), helyi építési szabályzata (HÉSZ) és szabályozási terve (SZT) felülvizsgálatához és módosításához készült a PESTTERV Kft. megbízásából 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet előírásai alapján. A települési örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze a készítése során a hatóságok által szolgáltatott közhiteles adatok, a szakirodalmi gyűjtések és helyszíni szemlék elvégzése alapján készült el.

A hatástanulmány régészeti szakági munkarészeit a külön kötetben dokumentált régészeti munkarész tartalmazza.

I. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1. A település történeti leírása

Történeti leírás

A Csepel-sziget mindkét partján megtalálhatók a különböző korú: ős-, népvándorlás-, és középkori települések láncolata és temetői. Szigetbecse területén a Lórévi utcában bronzkori temetkezéshez kapcsolódó tárgyi emlékek kerültek elő.

A Csepel-sziget legrégebb községei közé tartozó Szigetbecse első okleveles említése 1297-ből származik „Beche” néven, majd egy 1342. évi oklevélben „Beche in insula magna” néven szerepel. A település névadója a Becse-Gergely nemzetség volt, akiknek ősei a későbbi III. Béla kíséretében tértek vissza Bizánctól (a személynév forrása egy török Băcă személynév lehetett), az ekkor elnyert birtokuk az egyetlen volt a szigeten, amely Becse-Gergelyké volt. A megkülönböztető szerepű Sziget- előtag pedig a Csepel-szigetre utal. Az Árpád-házi királyok alatt idegen kézbe került, majd a jogos birtokviták eredményeként III. András (1290-1301) visszaszármaztatta a családnak. Becse a középkorban Fejér vármegye solti székéhez tartozott.

1308-ban a Szent István mártírról elnevezett kőtemplomot a nemzetségtagok 50 cseh márkáért zálogba adták nőági rokonuknak Chata fia Imre mesternek. 1342-ben és 1347-ben keltezett oklevelek említik, hogy a Szent István vértanú tiszteletére szentelt templom kőből volt. Valószínűsíthető, hogy a középkori templom a 16. században reformátussá lett. A templom a reformátusok 17. századi szétszéledésével romlásnak indult. 1725-ben a romos épület egy részét a Duna már elmosta. Dienes András 1782-es leírásakor már csak hallomásból tudta, hogy a folyó elmosta a romokat. A helyi hagyomány szerint a Kereszt utca elején állhatott, helyét ma kereszt jelöli.

A községet Vesszűs és Becsei Töttös váltották magukhoz 1342-ben. 1347-ben azonban I. (Nagy) Lajos király (1342-1382) birtokcserével visszavette a falut a Becseiektől, mivel a budai és nagyszigeti királyi majorok részére szükségesek voltak. Becséhez ekkor a Dunán 6 malom, 6 rab cselédlány, 73 nagyállat és 150 disznó tartozott hozzá. Jobbáglyai számáról és határaitól nem maradt adat.

1497-ben Beatrix királyné (Mátyás király özvegye) birtokai között szerepel a Szigetbecséhez tartozó Csepel-szigettel együtt.

Kevésszámú és szegény nép élt hosszú időn át Szigetbecsén, a török pusztítása előtt színmagyar falu volt. Buda elfoglalását követően a 16. századból fennmaradt defterek szerint a családfők száma 1546-ban 41, 1559-ben 61, 1562-ben 62, 1580-ban 57, 1590-ben 49. A szultán ház-birtokaként fizettek a falu lakói adót. Az 1580-as évek után a gazdasági fellendülést az adóterhek miatti visszaesés követte, elsősorban a megélhetéshez szükséges termelésre összpontosítottak. Az 1633-1634. évi török adólajstromban mindössze három adóköteles házzal szerepelt a falu. Esterházy Miklós birtokjogi iratai szerint Szigetbecsén 1680-ban 16 ház volt, évi summájuk 24 forint volt. A magyarok után szerbek (rácok) telepedtek meg Becse községben, akik a kuruc háborúskodás miatt Lórév községbe menekültek, a falu pedig 1686-ra elnéptelenedett. A török ellen folytatott felszabadító háború után Ausztriából, a stájer és bajor fejedelemségekből 1696 körül katolikus németek érkeztek, Savoyai Jenő segítségével. Az 1715. évi adólajstrom szerint 12 magyar család lakott Becsén, 1720-ban már csak 5 magyar család és 16 német családfő nevét jegyezték fel.

A Csepel-sziget és a Duna-balpart 1622-ig királyi koronauradalom volt, majd ekkor II. Ferdinánd írt jóvá 2.836 forintot a szigetért. Végül 1657-ben I. Lipót Ráckeve oppidumot és a Csepel-szigeti uradalmat eladta Esterházy Pálnak, majd 1658-ban fiait, Esterházy Miklóst és Sándort iktatta be e hódoltsági uradalomba, akik megosztottak rajta. Az uralkodó Bécsben, 1695-ben hozzájárult, hogy Esterházy István gróf eladja az egész Csepel-szigetet Heister Donát császári tábornoknak. A hadvezér özvegyétől 1698-ban Savoyai Jenő herceg, császári fővezér, utóbb a Haditanács elnöke vásárolta meg a birtokot, mely halála után, 1736-ban ismét a királyi családra (Mária Terézia lánya, majd később annak férje a birtokos) szállt.

Bél Mátyás 1735-1749 között megjelent "Notitia"-jában Szigetbecse határáról így írt: *„A talaj homokos, de eléggé termékeny, megköveteli viszont a trágyázást és a háromszori szántást. A szántóföldek közepén egy kis erdő van keletkezően sűrű tölgygel, de még a vágás tilos az erdők hiánya miatt. Itt van a földesúr majorja, tágas, szilárdan épített, azon a helyen, amely a liget és a falu között terül el. Ezen túl nyugatra Ráckeve városa felé terméketlen homokbuckák domborodnak, de ezeken borókafenyőbokrok virulnak.”*

Vályi 1796-ban készült leírása szerint: *„BECSE. Német falu Pest Vármegyében, birtokosa F. Kristina Hertzeg Aszszony, fekszik a' Rátzkevi szigetben a' Kis Duna mellett, Rátzkevitől fél órányira, mellynek filiája, szőlői középszerű borokat teremnek, tűzi fája van, legelője marháinak elég, két nyomásbéli földgye meglehetősen termékenységű; zöldséggel, és tsigával bővelkedik, de mivel a' kis Dunának árja gyakorta nevezetes károkat tesz a' lakosoknak, noha erőss gátot tartanak ellene, harmadik Osztálybéli.”*

A II. József-féle népszámlálás (1784-1787) adatai szerint Becsén a birtokos Krisztina főhercegnő, a falu 51 házában 65 család él, népességének száma 359 fő. Közel egy évszázad múltán 635-en éltek a faluban, mind római katolikus vallásúak.

A mai település arculatát is meghatározó copfstílusú, Szent Mihály tiszteletére felszentelt római katolikus templomot a hívek 1800-1803 között építették fel Albert főherceg támogatásával.

Fényes Elek 1851-ben készült leírása szerint: *„Becse, német falu, Pest-Pilis vármegyében, a Rátzkevi szigetben, 663 kath. lak., kik szép szálás lovakat tartanak, sok zöldséget természetnek; szántóföldje kevés, de erdeje, szőlője elég. Birja a cs. k. család. Ut. p. Laczháza.”*

Csánki Dezső 1897-ben a következőket írja a településről: *„Becse. Poss. Beche in insula magna. (1342: Zichy okmt. II. 43.) Poss. Beche in magna insula nostra (regis) Budensis. (1347: Kismart. llt. 32. G. 498.)*

Poss. Beche in magna insula Czepeliensi. (1497: Dl. 20628.) 1342-ben Becsei Töttös és Vesszős megvásárolják. 1347-ben mint az ő birtokuk kerül vissza a király birtokába, a hozzá tartozó majorságokkal együtt. 1497-ben Beatrix királynée, mint az egész Csepel-sziget tulajdonosáé. – 1312-ben és 1347-ben Sz.-István vértanú tisz. szentelt kő-templomát említik. – A Csepel-szigeten, Rácz-Keve mellett délre fekszik.”

Az 1828. évi országos összeírás adatai szerint az adózó úrbéres családfők összes száma — a 6 nem úrbéres, illetve exmissus családfőn kívül — 82 volt. Ezek közül a résztelkes jobbágycsaládfők száma 25; a házas zselléréké 43; a házatlanoké 14. Közöttük iparral foglalkozót csupán három házas esetben jegyeztek fel (2 takácsot és 1 kovácsot). A birtokrendezési pert 1843-ban a ráckevei császári és királyi családiuradalom kezdeményezte, mely több megszakítást követően 1863-ban záródott le, a tagosításra azonban még ennél is később fejeződött be. Ekkor a közlegelő egy részét is kiosztották, míg a másik felét továbbra is közös legelőként használták.

1860-ban nagyobb tűzvész pusztított Becsén. A 19. század végén a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye Ráckevei járásában található községben elemi iskola és kisdedóvó is működött. Lakosságának jelentős része német ajkú volt. A településre a 20. század első felében is a hagyományos paraszti gazdálkodás volt jellemző. A gabonafélék termesztése kedvező terméseredményeket mutatott. A munkai igényesebb zöldség- és gyümölcsstermesztésre Becsén a községi faiskola és egyéb ismeretterjesztések révén hangsúlyt fektettek. Hatására a századfordulón már fontos termelési ág a kertészet. Az állattenyésztésen belül a legtöbb szerep a lótarásnak jutott. Viszonylagos elzártsága megmaradt, a 20. század elejének fővárosi iparfejlesztésének hatása ezt a vidéket elkerülte

A falu népessége 1869-ben 639, 1900-ban 809, 1930-ban 1044 fő, 1941-ben 1045 fő (527 férfi, 518 nő) volt. A megkérdezettek közül 238 magyar, 807 pedig német anyanyelvűnek tartotta magát, de nemzetiségi hovatartozását meghatározva már 1026-an mondták magukat magyarnak és csak 19-en németnek.

A II. világháború harcai a község lakóit emberségből próbára tették. A harcok befejezte után 1944-1945 telén a mindennapi élethez szükséges feltételek biztosítása volt a legfontosabb feladat. 1946-1948 között a német nemzetiségű lakosság jelentős részét (402 fő) Németországba telepítették, vagy úgy nevezett “málenkij robotra” hurcolták. Helyükbe Csallóközből kitelepített magyarok érkeztek. A községben a háborút követően az uradalmi birtok egy részét a kevés földdel rendelkezőknek vagy nincsteleneknek a földreform során kiosztották. A gazdálkodás egyénileg indult, majd a szövetkezetesítés hatására megalakult a helyi termelőszövetkezet. A kezdeti buktatók után folyamatosan működött, és átalakult formában működik napjainkban is. A 20. század második felében aránylag kevesen jártak el ipari üzemekbe dolgozni, a faluban továbbra is a mezőgazdaság maradt a megélhetés legfontosabb forrása.

A templom közelében, egy régi parasztházban alakították ki 1984-ben a 20. századi fotográfia legismertebb alkotóművész, André Kertész emlékmúzeumát. Az 1894-ben született művész gyermek és ifjú korában sok időt töltött Szigetbecsén, 120 szignált képét küldte el a múzeumnak, és ide került halála után New Yorki lakásából néhány bútor és személyes használati tárgy is.

A rendszerváltozást követő időszakban a szövetkezeti földek egy része ismételt magánkézbe került. Ezeket családi gazdálkodást folytatnak vagy a szövetkezetnek adják bérbe. Szigetbecsén egyéni vállalkozások a szolgáltatásban, kereskedelemben és az iparban működnek.

A községben működő szövetkezet mellett megkezdődtek a magánerős mezőgazdasági beruházások is. Ezek közül kiemelkedik az 1996-1997-ben telepített 18 hektáros gyümölcsös, amely a magántőke mellett jelentős állami támogatással történt. Az új élet Mezőgazdasági Termelőszövetkezet által művelt területek nagysága 852 hektár. A szántóterület 70%-án csatornarendszer segítségével biztosított az öntözés. A szántó föld kertészeti művelésre is alkalmas, ezt kihasználva a művelt föld kis részén természetnek öntözéssel gyökérzöltséget, káposztaféléket, hagymát, burgonyát.

Szigetbecse Ráckevehez sok szállal kötődve élte mindennapjait. A falu házaiban a villamos energia és a vezetékes gáz használata általános, az épületek vezetékes ivóvízzel ellátottak. A falut jelenleg is több nemzetiség, magyarok és svábok lakják. Szigetbecse ma közkedvelt üdülőhely, a vízisportot kedvelők számára kajak-kenu, csónakázási, fürdőzési lehetőséggel, kedvelt horgászparadicsom. Az idelátogatók számára szállás, étterem, kávézó, élelmiszerüzletek állnak rendelkezésre. Szigetbecse ma is őrzi néphagyományait, híres húsvétvasárnapi tojásfutása és nemrégiben megújult sváb tájháza is. Duna-partja vonzó az üdülni vágyók és horgászok számára.

A történeti településszerkezet alakulása

A Csepel-sziget déli részén, a Ráckevei (Soroksári)-Duna jobb partja mellett fekvő falu középkori szerkezete nem ismert, a helyi hagyomány alapján csupán annyit tudunk, hogy a 18. század elejére leromlott állapotú, majd elbontott középkori Szent István temploma a Petőfi Sándor utca déli végénél, a Kereszt utca és a Part sor sarkánál állt. Az 1778. évi mezőgazdasági térkép [Tr01] szerint a település a Ráckevei (Soroksári)-Duna ágtól mintegy 600-1000 méterre lévő holtága mellett közvetlenül létesült, valószínűleg a 18-19. századi árvizek tanulságai alapján. A falu ekkor egy főutcás volt, a közel észak-déli irányú főutca (mai Petőfi Sándor utca) mindkét oldalán a szalagtelkeken hosszházak álltak. A sorba az északi részen található nagy alapterületű telken álló épület nem illeszkedett. A Petőfi utca északi felének, nyugati oldalán állt a török-kor után betelepülő németek 1732-ben Szent Mihály tiszteletére szentelt egyszerű nádfedeles temploma, melyet később elbontottak (lehetséges, hogy ezt ábrázolja a térkép). A térképen a mai Kereszt utca – Duna sor – partsor által határolt háromszög alakú tömbben szintén hosszházas épületek álltak. A főutca nyugati oldala mellett álló épületek mögött kert és szőlő ültetvény volt.

A 18. század végén az első katonai felmérés (1782-1785) térképének [Tr02] tanulsága szerint a holt Duna ág melletti mai Petőfi utca és annak folytatásában a Kereszt utca alkotta a főutca tengelyét és már a mai Makádi út nyomvonala is jól felismerhető. A térkép szerint a Petőfi utcának ekkor csak a nyugati oldala volt beépítve, a beépítés mértéke azonban északi irányba növekedett és a Makádi út nyugati oldalán, Ráckeve felől is megjelentek az első épületek. A Petőfi utca nyugati oldalán lévő telkek a mai Makádi út vonaláig értek, a Makádi út túloldalán (nyugati oldal) szőlő volt. A második katonai felmérés (1819-1869) térképe [Tr03] részletesebben mutatja a települést. A térkép már ábrázolja a Makádi út nyugati, magasabban fekvő oldalán az 1800-1803 között copf-stílusban felépült Szent Mihálynak szentelt római-katolikus templomot. Ekkor kezdett kialakulni a korábban is használt kocsíút mentén a mai főutca, Makádi út nyomvonala és szerkezete. A Petőfi utca Duna-felé eső részei csak fokozatosan épültek be, főként már a 19. század első felében. A Makádi út Ráckeve felőli része, a Honvéd utca keleti része is kezdett beépülni, valamint a főutca déli részén halmazosan telepítettek épületeket. A 19. század második felére a Duna sor és Rét utca közötti tömb teljesen beépült. A Makádi út keleti oldala ekkor még beépítetlen terület volt. A Makádi útról északnyugati irányba induló mai Jókai Mór utca, délnyugati

irányba leágazó Lórévi utca és az Akácfa utca nyomvonala is kirajzolódik. A térkép a temetőt a mai Jókai Mór utca északnyugati végéhez közeli területen jelöli.

A harmadik katonai felmérés (1869–1887) térképe [Tr04] szerint a falu a mai Akácfa utca és Balassi Bálint tér mentén tovább bővült, a Lórévi utca és az Akácfa utca kereszteződésében keresztet, a település több pontján gémeskutat jelez a térkép. A Lórévi utca – Akácfa utca – Balassi tér – Dózsa György tér által határolt tömbben a beépítés mértéke nőtt, a temető már a mai helyén található az Akácfa utca délnyugati oldalán.

Az 1880-ban elkészült kataszteri felmérésről [Tr05] részletesebben ismerhető meg a telekszerkezet, az utcavonal vezetések és az épületek is. Ekkora kialakult a falu déli részén a Kiss utca és a Márton utca nyomvonala is. A harmadik katonai felméréshez képest a beépítés mértéke alapvetően nem nőtt. A Makádi út menti telkek – a déli rész és a templom kivételével – továbbra is beépítetlen. A Makádi út nyugati oldalán a Felső szőlő és Nagy szőlő területei helyezkedtek el továbbra is. A 20. század első felében a Makádi útból kiindulva halmazosan mellékutcák változatos, többségében egyenes vonalvezetésű szerkezete alakult ki, mely az 1941-ben készült katonai felmérés térképen [Tr06] már megfigyelhető és máig fennmaradt. Ekkor a Makádi út keleti oldala, a Lórévi utca keleti oldala, valamint a Zöldfa utca és Kiss utca mindkét oldala is beépült. Az 1968-ban készült légifelvétel [Tr07] alapján a beépítés mértéke tovább növekedett, beépült a Lórévi utca nyugati oldala és a Petőfi utca Duna felőli oldala is. Az 1968-1979 közötti időszakban a Jókai Mór utca mindkét oldala beépült, valamint a Makádi út déli részének keleti oldala is beépült. Az elmúlt 40 évben kialakult a Lórévi utcával párhuzamos Erdősor utca és Napsugár utca, a Jókai Mór utca és a Honvéd utca meghosszabbításával azok összeértek és az új utcák mentén a területek beépültek.

Királyréten a királyi család birtokán a XX. század elején épült ki egy uradalmi majorság, mely erősen átalakult formájában, lovas klubként ma is létezik. Itt – az egykor mocsarakkal, lápokkal tagolt területen – található a környék nevezetessége, a védelem alatt álló ritka feketenyárfa.

A történeti tájszerkezet alakulása

A közelben húzódó Ráckevei-Duna-ág mindig fontos szerepet játszott a község életében, hiszen a halászat és a vadászat lehetőségét folyamatosan biztosította az itt élők számára. A falu határának talajviszonyai heterogének, hisz a réti feketeföld (magas aranykorona értékével a legjobb) mellett a homokos vályog, az erősen kötött agyagos talaj és a szél hordta, gyenge homok is előfordul. A környéket a vízparti nádas, nyárfás, tölgyes részek teszik hangulatossá.

Az archív térképek szerint az egyutcás falu nyugati oldalán, nagyjából a mai Jókai Mór utca és Kiss utca közötti területen szőlőtermesztés folyt, melyet a második katonai felmérés már nem jelölt, ugyanakkor a harmadik katonai felmérés újra jelzi a szőlőtermesztést a területen és az 1880-ban készült kataszteri térkép szintén Felső szőlő és Nagy szőlő néven ábrázolja a területet. A szőlőtermesztés a 20. század első felében fokozatosan szűnt meg.

Szigetbecse határban található legelőket folyamatosan felváltották a szántók, külterületének nagy részén ma is szántóföldi művelés folyik.

A Ráckevei (Soroksári)-Duna jobb partján a 19. század végén még csupán elszórtan egy-két épület állt. A part menti üdülőszáv 1968-ra teljesen kialakult, a kiemelkedően hosszú Duna-parti szakaszon a Napospart soron és a Királyréti Duna soron kialakult több kilométer hosszú összefüggő üdülőövezet határozza meg a Duna felőli településképet. A községbe a hétvégeken tavasztól őszig sokan érkeznek a vízparti részekre pihenni. Az üdülősor kisméretű nyaraló és horgász házai jellegzetes képet kölcsönöznek a településnek a töltés és a Duna-felől egyaránt. Az üdülő sor elején található a strand és néhány új emblemikus épület. Ehhez kapcsolódik az egykori királyi uradalom maradványaiból Királyréten kialakított modern lovas klub.

A település képéhez tartozik az a varázslatos természeti környezet, melynek adottságaira alapozva a falu próbálja a turisztikai lehetőségeit kihasználni. A komoly hagyományokkal bíró horgászat mellett ennek nagyon szép példája a Petőfi Sándor utcából induló „Tózike” tanösvény, mely a Szigetbecsei Duna-ág és a Ráckevei-Duna közötti terület gazdag növény- és állatvilágát hivatott bemutatni.

A történeti településmag

A történeti településmag a település régi főutcájában, a mai Petőfi Sándor utca mentén alakult ki, az egészen a mai Makádi útig húzódó, viszonylag széles szalagtelkeken. Az egykori főutcában jellegzetes sváb paraszházak sorakoztak, melyek közül mára csak pár darab maradt, elsősorban az utca északi felében, hírmondónak. A Petőfi utca nyugati oldalán lévő telkek északi oldalán oldalhatáros beépítésben, előkerttel, fésűs elrendezésben álltak az utcára merőleges gerincű nyeregtetős lakóházak oromfalas utcai homlokzattal, az udvar felől általában téglaszlopos tornáccal, mely az utcai homlokzaton köríves záródású nyíláson át volt megközelíthető. Az utcai oromfalon a kapuszloppal általában két állótéglány arányú, kapcsolt gerébtokos ablak kapott helyet. Az utcában még több helyen megfigyelhető az 1930-as évek körül épült kovácsoltvas kapuval kiegészített beton kerítések, melyek kiválóan tükrözték a 20. században meginduló polgáriasság kultúráját. Sajnos állapotuk rohamosan romlik. Ezeket a sváb parasztházakat II. világháború után folyamatosan elbontották, így mára csak pár darab maradt, elsősorban az utca északi felében, hírmondónak. Ezek állapota is sajnos folyamatosan romlik, megtartásuk kétségessé kezd válni.

Az egykori sváb település hangulatát még romjaikban is őrző paraszt porták mellett az 1960-as '70-es években megjelentek a szocreál kocka épületei, majd a rendszerváltás utáni eklektikus modern építészet alkotásai is. Ezek következtében mára a beépítettség is vegyes képet mutat, mert a szép számú rendezett telek mellett sajnos kisebb számban, de itt is megtalálhatóak pusztuló, elhanyagolt épületek, rendezetlen telkek. Ezek az épületek a sokszor igen erős kontrasztok ellenére is egy élhető, élvezhető környezetet alakítanak a beépítések mértékének és a rendezett közterületnek köszönhetően.

A Petőfi Sándor utca észak részén található Nepomuki Szent János szobor, a jellegzetes községháza és annak környezete, a sétaútvonalak és a tanösvény állomásai, valamint a középkori Szent István templom helyén kialakított terecske hangulatainak köszönhetően a kedves falusi jelleg tovább öröklődött.

2. A védett műemléki értékek települési értékleltára

A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Szigetbecse területén világörökségi és világörökségi várományos helyszínek és területek nem találhatóak.

Az országos építészeti örökség elemei

Szigetbecse területén nem található országos védelem alatt álló épített érték.

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A régészeti vonatkozású részeket a tanulmány külön kötetben dokumentált régészeti rész tartalmazza.

3. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

Településszerkezet

Szigetbecse hagyományosan kialakult és tervezett szerkezetű településrészekkel is rendelkezik, melyek azonban szerkezetileg nem különülnek el egymástól markánsan. A Petőfi Sándor utca mentén, a Makádi út északi végén, valamint a Duna sor és Rét utca között legkorábban létrejött szalagtelkes rendszer ma is meghatározza a településrész karakterét. A Balassi Bálint tér körüli területen, az egykori szérűskertek helyén a halmazos telepítés nyomai ma is felfedezhetők. A Makádi út keleti oldalának telekosztását elsősorban a Petőfi Sándor utca menti szalagtelkek határozták meg. Ezen falusias lakóterületekre még mindig az előkerttel épült, hagyományos hosszúházas nyeregtetős, oromfalas beépítések a jellemzők, melyek között a sváb tornácos lakóépületekkel is találkozhatunk. A történetileg később létrejött és beépült utcákat (Honvéd utca, Jókai Mór utca, Erdősor utca, Napsugár utca, Móricz Zsigmond utca) a közel azonos nagyságú, téglalap alakú telekszerkezet jellemzi. Épületeit a földszintes, vagy földszint és beépített tetőteres beépítés jellemzi, amit színesít a közintézmények és egyéb gazdasági területek sajátos funkciójú, egyedi épületállománya.

A település mai szerkezetét meghatározó fő elemek:

- a szerkezeti jelentőségű közutak rendszere (51112 j. bekötő út Ráckeve és Makád felé, a Lórévra vezető bekötő út, önkormányzati utak, egyéb gyűjtőutak, és a Ráckevei-Duna töltése mentén haladó út);
- a Becsei Duna ág a belterület keleti szélén, a Ráckevei-Duna ág a település külterületén, a Moraszi-csatorna és annak mellékágai a külterületen és a belterületen a Balassi térnél található egykori bányató;
- a beépítésre szánt területek különféle terület-felhasználásai (különféle kategóriájú lakó, vegyes),
- a beépítésre nem szánt területek különféle egyéb terület-felhasználásai (különféle kategóriájú többségében mezőgazdasági és erdő).

Telekstruktúra és az utcavonal-vezetés

Szigetbecse hagyományosan kialakult és tervezett szerkezetű településrészekkel is rendelkezik. A hagyományosan kialakult területeken az utcavonal vezetés a környezethez illeszkedett, enyhe kanyarulatok jellemzik, ilyen utcák a Petőfi Sándor utca és a Makádi út, a Duna sor és Réti utca. A

tervezett szerkezetű területeken az utcák egyenes nyomvonallal rendelkeznek, egymással jellemzően derékszöget zárnak be (pl.: Erdősor utca, Napsugár utca).

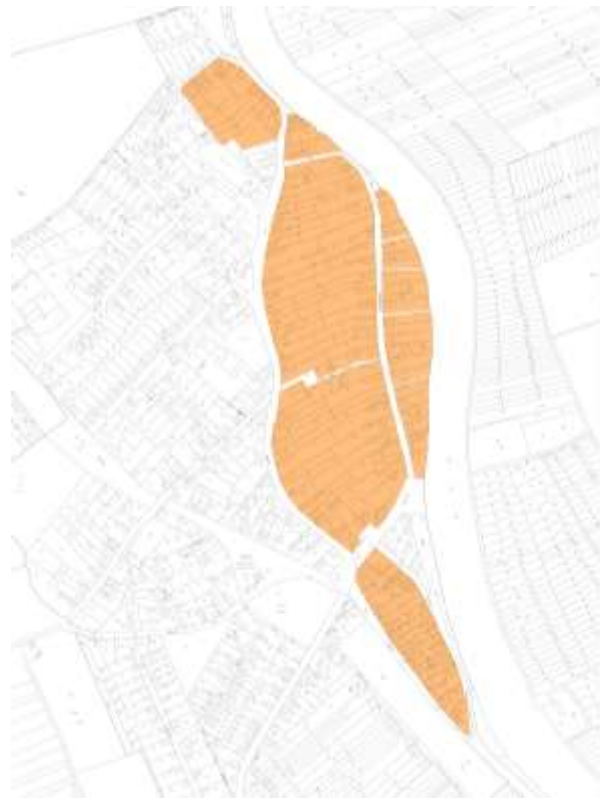
A Petőfi Sándor utca és a Makádi út közötti tömbre, valamint Duna sor és Réti utca által határolt tömbre a szalagtelkes telekstruktúra a jellemző. Az előbbinél azonban jóval nagyobb telekméretekkel. A történetileg később létrejött és beépült utcákat (Honvéd utca, Jókai Mór utca, Erdősor utca, Napsugár utca, Móricz Zsigmond utca) a közel azonos nagyságú, téglalap alakú, raszteres telekszerkezet jellemzi. A legkisebb telkek nagysága kb. 500-1.000 m² közötti, a legnagyobb telkek nagysága kb. 2.500-10.000 m² közötti, vagy nagyobb, de a jellemző nagyság kb. 1.000-2.500 m² közötti. A telkek beépítettsége jellemzően 10-20 % közötti. Telekhasználatuk jellemzően kisebb részben falusias, nagyobb részben kertvárosias. Az alkalmazott beépítési mód jellemzően oldalhatáros, de esetenként szabadonálló beépítési móddal is találkozhatunk.

A Ráckevei-Duna partja mentén hosszan egy utcás módon megjelenő üdülősor a jellegzetes kisméretű 200-500 m² közötti telkeivel és az azokhoz kapcsolódó vízparti részekkel egy az egész Duna-ágra jellemző szerkezetet jelenítenek meg.

A különleges területek, mint a temető, a sportpályák és a strand telekszerkezete figyelembe veendő jellegzetességgel nem bír. A telkek nagysága, beépítése a befogadott funkciókhoz igazodik.

Utcavonal-vezetés

Történelmi településmag

Utcakép, utcakép részletek

Szigetbecse településképét a II. világháború utáni falusias szerkezetre jellemző egyszerű beépítési formák határozzák meg. A település általános építészeti arculata védendő építészeti karakterrel nem bír. A korábbi egységes településképek szétszakadtak, mozaikosodtak, eltűntek.

A mai főút a Makádi út az 1950-es és 1980-as évek között épített lakóházaknak köszönhetően egy modern, kevés sajátos jelleggel rendelkező, de viszonylag egységes, rendezett, ápolts falusi utcaképet mutat. Egyértelműen törekednek a közterületek parkosított, virágos élhető képének alakítására. Ezt a falusi utcaképet Ráckeve felőli végén egy-egy jellegzetes betonkerítés és a református imaház, a középső tájon a 19. századi Szent Mihály plébániatemplom és az André Kertész Múzeum, a Petőfi Sándor Művelődési Ház, egy 20. század eleji kocsmá, majd a felújított faluház színesíti. Ettől délre található az egykori bányató körül kialakított Balassi tér az Életfával és a turisztikai tájékoztató táblákkal, a rendezvénytérral, fedett színpaddal és kiszolgáló épülettel, valamint a tó körül kialakított parkkal, sétaúttal. Klasszikus értelemben vett főtér hiányában jelenleg ez a település legnagyobb és arculatában legmeghatározóbb közterülete.

Petőfi Sándor utca

Kiss utca épületei

Petőfi Sándor utca

Makádi út

Építményrészlet, az alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

A jellemző épülettípus főépületként a családi házas lakóépület, a lakóterületen még fennmaradt hétvégi ház, továbbá különféle a funkciójú melléképületek.

A lakóépületek homlokzatai vakolt felületként kialakítottak, a tetők általában hagyományos cseréppel fedettek. Az egykori sváb parasztházak utcai oromfalán a kapuoszlop mellett általában két állótéglány arányú, kapcsolt gerébtokos ablak kapott helyet. A Makádi úti hagyományos paraszti épületeken az oromfalban jellegzetes padlásszellőző nyílások figyelhetők meg.

Az egykori jellegzetes beton kerítések közül a Makádi út elején lévő szíven felújították.

Oszlopos tornác

A tájház tornáca

Padlásnyílás az oromfalban

Oszlopos tornác

André Kertész emlékház

Egyszerű tömegalakítás

Osztott nyílászárók

Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

A közlekedési, a zöld, az erdő, a mezőgazdasági, a vízgazdálkodási területek telekstruktúrája, a valós betöltött használati szerepükhöz igazodik, illetőleg az elmúlt évtizedek tulajdonváltózási folyamatainak lenyomatát mutatja. E területek beépítés jellegében és nagyságrendjében a település többi részéhez képest nem meghatározó, az épületállomány ebben az esetben is a használati funkciókhoz igazodik.

A településre jellemző a közterületek fejlesztése, díszítése. Ennek nagyon szép példája a Nepomuki Szent János és Szent Vendel szobrok újra állítása az eredeti szobrok másolataival. Ehhez megfelelő parkosított környezetet teremtettek a Petőfi Sándor utcában, valamint az Akácfa utcában a temető mellett.

Szigetbecse egyik jellegzetes emlékegyüttese a temetőben található. A 19-20. századi archaikus sírkövekből két sorban kialakított kerítés méltó módja az ősök előtti tiszteletnek és az emléküik megőrzésének. Ehhez hasonló módon ápolják a II. világháború hőseinek emlékművét. A Kereszt utcában elhelyezett hasonló kereszt jelzi a középkori Szent István templom helyét egy kis park közepén.

A 2007-ben felavatott, egy kilométer hosszú, szabadon látogatható Tőzike tanösvény a holtág becsei oldaláról indul, ahol a Kereszt utca leér a Dunához. Elnevezését az árterek egyik legszebb virágáról, az errefelé is honos tavaszi és nyári tőzikéről kapta. A tanösvény öt információs táblából áll, melyekből megismerhetjük a terület élővilágát, a vizes élőhelyeket és a vadászat helyi jellegzetességeit. A réten egy játszótér és kilátóhely várja a látogatókat, majd a Becsei-sziget keményfás ligeterdőjén át a tölgy-kőriszil ligeterdő mélyén ér véget a tanösvény.

A település központjában található a revitalizált Balassi téri tó, köszönhetően a füvesítésnek és a körülötte lévő sétánynak kellemesen kapcsolódhatunk ki, vagy pihenhetünk meg egy árnyas padon. A megszépült tér nagyszerű színhelye a falunapnak, téli hideg estén pedig a korcsolyázásnak, jégghokinak ad otthont. Királyréten található a védelem alatt álló, több mint százéves feketenyárfa, törzskörmérete 6,92 méter, magassága megközelíti a negyven métert.

Holt Duna ág

Ráckevei (Soroksári)- Duna

Helyi védelem alatt álló épületek és építmények

A településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján Szigetbecse Község Önkormányzat Képviselő-testülete megalkotta a Szigetbecse településképi védelméről szóló 16/2018. (XII. 7.) önkormányzati rendeletet, melynek II. fejezete tartalmazza a helyi védelem célját, hatályát és fajtáit, a helyi védelem alá helyezés, valamint megszüntetés szabályait, a védett értékek nyilvántartását és megjelölését és településképi követelményeket. A rendelet 2. melléklete tartalmazza a helyi értékvédelem alatt álló művi és természeti értékek listáját, valamint az 1. melléklet meghatározó

területek lehatárolása térkép feltünteti a helyi védett értékeket. A településkép-védelmi rendelet 2. melléklete szerint a településen 21 helyi védelem alatt álló művi érték található, melyek között a két legjelentősebb a Szent Mihály római katolikus plébánia templom és a tájház, a községháza és további tizenkét sváb parasztház, valamint a településen található hat szobor, illetve emlékmű.

	név	védt elem	cím	hrs.
1.	Szent Mihály római katolikus plébánia templom		Makádi út 32-36.	40
2.	Tájház, sváb parasztház		Makádi út 59.	108
3.	Régi sírkövekből kialakított kerítés két sorban		Temető	251
4.	II. világháború hősi halottainak emlékműve		Temető	251
5.	Kereszt pléhkrisztussal		Temető	251
6.	Középkori elpusztult Szent István templom helye, fakereszt kőkorpuszal		Kereszt utca	510/5
7.	Nepomuki Szent János szobra (a szobor az eredeti másolata)		Petőfi Sándor utca	36
8.	Szent Vendel szobor (a szobor az eredeti másolata)		Akácfa utca	252
9.	Községháza, Polgármesteri Hivatal	tömeg- és homlokzatkialakítás, tetődíszek, nyílásosztás	Petőfi Sándor utca 34.	79/2
10.	Sváb parasztház	tömegalakítás, tornác, oromfalas kialakítás	Petőfi Sándor utca 30.	73
11.	Sváb parasztház	tömegalakítás, tornác, oromfalas kialakítás, utcai nyíláskiosztás	Petőfi Sándor utca 32.	76
12.	Sváb parasztház	tömegalakítás, tornác, oromfalas kialakítás	Petőfi Sándor utca 35.	81
13.	Sváb parasztház	tömegalakítás, tornác, oromfalas kialakítás, kerítés	Petőfi Sándor utca 37.	87
14.	Sváb parasztház	tömege, tornáca, homlokzati kialakítása, nyíláskiosztás	Kereszt utca 6.	115
15.	Sváb parasztház	tömege, tornáca, oromfalas homlokzat	Makádi út 20.	412/2
16.	Kocsma épület	háromtraktusos tagolt homlokzat, manzárd tető	Makádi út 37.	70
17.	Polgárház	tömeg-, homlokzatalakítás, nyílászáró kiosztás	Makádi út 39.	72
18.	Sváb parasztház	tömegalakítás, tornác, nyíláskiosztás	Makádi út 41.	77
19.	Sváb parasztház	tömegalakítás, tornác, nyíláskiosztás	Makádi út 53.	96
20.	Parasztház	tömeg-, homlokzatalakítás, homlokzati díszek, nyíláskiosztás	Makádi út 76.	594
21.	Sváb parasztház	tömegalakítás, tornác, nyíláskiosztás	Lórévi út 15.	202/1

A 2015-ben hatályos helyi építési szabályzat [5/2005. (V. 2.) sz. önkormányzati rendelet] függeléke alapján tizennégy darab beton utcai kerítés állt helyi védelem alatt. Mivel azonban a 14 darab védett betonkerítés jelentős többsége vagy elbontásra, vagy nagyon rossz állapotba került, valamint mivel az akkorra már kevés esztétikai élményt nyújtó beton kerítések fenntartása és megőrzése az anyagukból adódó nehézségek miatt a tulajdonosok és az önkormányzat számára már nem vállalható, az Önkormányzat a HÉSZ módosítása kapcsán törölte azok védetségét. A kerítések egyedi védelmét a településképvédelmi rendelet sem írta elő, mai állapotukban ezek védelme továbbra sem indokolt.

Az építészeti értékek helyi védelméről szóló 11/2008. (X. 3.) számú önkormányzati rendelet alapján helyi jelentőségű építészeti értéként egyedi védelem alatt állt a római-katolikus templom (Makádi út 34-36., 40 hrsz.) és a faluház (Makádi út 59., 108 hrsz.). A HÉSZ módosításához 2015-ben lefolytatott vizsgálatok az akkori jét helyi védelem alatt álló épület mellett huszonhárom darab helyi védelemre alkalmas épített érték határozott meg. Ezek közé tartozott a községháza, egy kocsmáépület, a temetőben található sírkő kerítés, három kereszt, kettő szobor, valamint kettő polgári épület és tizennégy darab parasztház. A 2018-ban elfogadott településképvédelmi rendelet a 2015-ben védelemre javasolt épületek, szobrok és emlékműveket a helyi védett érték közé beemelte.

A védett sváb parasztházak többségében már csak a lakóépület maradt fenn, a gazdasági épületek elbontásra, vagy átalakításra kerültek. Hasonló paraszt porták maradtak fenn mozaikosan a Makádi út különböző pontjain. Ezek mellett találunk még két épületet a Lórévi úton is. A hagyományos telekszerkezetet és építési formákat megőrző parasztházak jellemzően szalagtelkeken, illetve ritkábban nagyobb halmazos telkeken találjuk. Az épületek jellemzően egy traktusú, hosszanti oldala mentén téglá, ritkábban fa tornáccal rendelkező nyeregtetős lakóházak. A felújításuk és megtartásuk hozzájárulhatna a hagyományos településképvédelmi megmaradt morzsáinak megőrzéséhez, erősítenék a turisztikai szempontból vonzó arculatot.

A helyi védelem alatt álló művi értékek részletes ismertetését a 2. számú melléklet tartalmazza.

II. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

A településszerkezeti terv és a helyi építési szabályzat tervezett változásai a történeti településmag és helyi védelem alatt álló művi értékek területét az alábbi változtatási szándékok érintik:

- A Kereszt utca Parti Sor és Dunasor utca mentén (önkormányzati igényre és jogszabályi kötelezettségből az előírt zöldterület biztosítása érdekében) falusias lakóterületek övezeti besorolásból zöldterületi övezetbe kerül át (32. sz. változási azonosító).
- A Lórévi út és az Akácfa utca tervezett új települési gyűjtőúti jelölése önkormányzati útfejlesztési igényre. (21. sz. változási azonosító)
- A Réti út mentén tervezett kerékpárút megvalósításához szükséges közterületi szabályozás jelölése, és ezzel összefüggésben a kerékpárút határán korábban jelölt „telken belül kötelezően

kialakítandó védőzöld sáv” rajzi törlése. (Önkormányzati kerékpárút fejlesztési igényre, 22. sz. változási azonosító).

- Az Erdősor utcában az északnyugati oldali utolsó telkek (333-335 hrsz) és környezete erdőövezetből falusias lakóterületek övezetbe történő átsorolása. (Fejlesztői, tulajdonosi kérésre és ezt támogató önkormányzati igényre, 1. sz. változási azonosító.)
- Az Erdősor utcából nyíló út 458-460 hrsz-ek zöldterületekből falusias lakóterületek övezetbe történő átsorolása. (Önkormányzati fejlesztési igényből, 2. sz. változási azonosító),
- A Lórévi utca és a Napsugár utca közötti tömbben falusias lakóterületek övezetből gazdasági övezetbe történő átsorolása. (Fejlesztői, tulajdonosi kérésre és ezt támogató önkormányzati igényre.)
- Helyi építési szabályzat előírásai szerint a falusias lakóterületeken az eddigi megengedett három lakás helyett két lakás helyezhető el.
- A településközpont és intézményi övezetek területén szabályozásra kerül a lakásszám, miszerint a telken két lakás helyezhető el.

2. A tervezett változások hatásai

A régészeti örökségre

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyekre és a nyilvántartott régészeti lelőhelyekre gyakorolt hatások részletes ismertetésére külön régészeti kötetben kerül sor.

A történeti településre, település- és tájszerkezetre

A tervmódosítások révén a község településhálózati szerepe, illetve kialakult tájhasználata várhatóan érdemben nem változik meg. A tervmódosítás érdemi településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változást nem jelent. A tervmódosítás hatásaként a területhasználat és a közúti kapcsolódási lehetőségek sem változnak meg érdemben.

A Kereszt utca Parti Sor és Dunasor utca mentén zöldterületi övezet kijelölése (32. sz. változási azonosító) illeszkedik a természetben kialakult állapothoz és biztosítja a meglévő zöldfelület fennmaradását is. A történeti térképek alapján a terület a 19. század óta beépítetlen volt, korábban a település középkori temploma állhatott itt, zöldfelületként történő megtartása kedvező.

A Réti út mentén tervezett kerékpárúthoz szükséges módosítások, valamint a Lórévi út és az Akácfa utca tervezett új települési gyűjtőúti jelölése csak elenyésző hatással lesznek a településszerkezetre, forgalomnövekedés nem várható. A tervezett bicikliút a településközpontot és a Duna-parti üdülőterületeket köti össze, mely kedvezően hathat Szigetbecse turizmusára.

Az Erdősor utcában, a Lórévi utca és a Napsugár utca közötti tömbben történő átsorolások nem jelentősek, a történeti településmagot és a helyi védett művi értékeket nem érinti.

A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

Szigetbecse területén országos védelem alatt álló épített érték nem található, így azokra a tervezett változtatási szándékok nincsenek hatással.

A településszerkezeti terv és a helyi építési szabályzat tervezett változásai a történeti településmag és helyi védelem alatt álló művi értékek területét alapvetően nem érinti. A falusias lakóterületeken a lakásszám háromról kettőre történő csökkentése megakadályozza a telkek használatának aprózódását, és kedvezően hatnak a beépítés sűrűségére, mivel azt nem növelik. A településközponti és intézményi övezetekben a lakásszám mennyiségének szabályozása fenti okok miatt szintén kedvezően hat a településmag területére. Ezen lakásszám korlátozásokkal megőrizhető Szigetbecse történeti településmagjának falusias jellege.

III. ÉRTÉKVÉDELMI TERV

1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

Szigetbecse településképi arculati kézikönyve és a településképi védelmi rendelete 2018 év végén készült el. A településképi védelmi rendelet tartalmazza a helyi védett területek és épületek védelmét, az ezekre vonatkozó településképi követelményeket, többek között a településképhez való illeszkedést biztosító anyaghasználatára, tömegformálására, homlokzati kialakítására és a zöldfelületek kialakításának módjára vonatkozó követelményeket. A Szigetbecse településképi védelméről szóló 16/2018. (XII. 7.) önkormányzati rendelet meghatározta a védettséggel összefüggő korlátozásokat és kötelezettségeket, az értékek megőrzésének előírásait, fenntartásukra és támogatásukra vonatkozó rendelkezéseket. A települési főépítész által biztosított (kötelező) szakami konzultációs lehetőség biztosítja a településképi követelményeknek való megfelelést, a meglévő arculathoz történő illeszkedést. Fontos a helyi értékek védelmét biztosító helyi jogszabályi környezet betartása, betartatása.

A HÉSZ és a településképi védelmi rendelet előírásain és településképi követelményein, valamint a településképi arculati kézikönyv ajánlásain és útmutatóján kívül nem szükségesek egyéb egyedi, vagy sajátos szabályok megalkotása.

A Szent Mihály római katolikus templom országos műemléki védelemre alkalmas érték. A többi helyi védett művi érték nem igényli az országos védelmet, mert jelentősége inkább helytörténeti, a helybeli múlt jelzőköveit jelenti. Az épített örökség megőrzése kapcsán az egyik legnagyobb feladat egy részletes fejlesztési koncepció megfogalmazása lenne.

2. Az önkormányzati feladatok

A helyi értékvédelem alatt álló épületállomány hosszú távú megőrzése, és továbbfejlesztése a település művi környezete, építészeti arculata szempontjából fontos teendő. Szigetbecse egy kétperiódusú történeti település-maggal rendelkezik, a kora-újkori eredetű falu szerkezetét őrzi. Az ősi Petőfi Sándor utcai szalagtelkes szerkezet a hagyományok szerint egykor ott álló középkori Szent István templom alapján vélhetően a késő-középkori település helyén alakulhatott ki. A 20. század elején épült típusos község-háza épülete és annak környezete a Petőfi Sándor utcában megőrizte a kis falusias település báját és harmóniáját, ennek megtartása nagyon fontos. A Makádi úton fennmaradt hasonló korú kocsmá épület szépen őrzi a II. világháború előtti falu arculatát, melyet kiegészít egy fennmaradt polgári lakóépület a Makádi úton.

Az országos védelemre méltó Szent Mihály templom fenntartása mellett a leromlott állapotú parasztházak megóvásához és megőrzéséhez jelentős állami segítségre lenne szükség pályázati lehetőség (Teleki László Alapítvány Népi Építészeti Programja), vagy céltámogatás formájában. Egy ilyen jellegű beruházás meghaladja a település saját erőforrásait.

IV. ÖSSZEFOGLALÓ

Szigetbecse Község Pest megyében, a budapesti agglomerációban, a fővárostól mintegy 48 km-re déli irányban, a Csepel-szigeten helyezkedik el. A tervezett TSZT, HÉSZ és SZT módosítások tervbeépítése a fejlesztő és az önkormányzat közös érdeke és elhatározása. A településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv teljes körű felülvizsgálatára került sor. A tervi módosítások első sorban az egyes területek valós funkciójához és használatához igazodó, továbbá a hatályos jogszabályokhoz harmonizáló változásokat tartalmaznak.

A tervezett tervi változtatások nem érintenek közvetlenül országos és helyi védelem alatt álló épített értékeket. Közvetetten eredményezhetik a mára elavultnak tekinthető, rossz állapotú parasztházak eltűnését. A tervezett technikai jellegű átsorolások a valós területhasználatához igazodnak. A módosítások nem gyakorolnak hatást az épített értékekre.

Az összefoglaló régészeti részét a külön kötetben dokumentált régészeti munkarészek tartalmazzák.

A fentieket összefoglalva tehát megállapítható, hogy a tervmódosítás összhangban van a művi értékek védelmének általános elveivel. A terv megvalósulása nagy valószínűséggel nincs káros hatással a terület védhető- védendő értékeire.

V. IRODALOM ÉS FORRÁSJEGYZÉK

- CSÁNKI 1897 Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. III. kötet. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1897. [HELYSÉGEI: | Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában | Kézikönyvtár \(arcanum.com\)](#)
- FENYVESI 1987 Fenyvesi László: A Duna-mellék és a Kiskunság pusztulása Buda ostromai idején (1683-1687). In.: Gazdaság és mentalitás Magyarországon a török kiűzetésének idején. Szécsény, 1985. Discussiones Neogradienses 4. - konferencia kötet. Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Salgótarján, 1987.
- FÉNYES 1851 Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik. Pest, 1851. [Becse | Országleírások | Kézikönyvtár \(arcanum.com\)](#)

- JÁKI 2008 Jáci Réka: Szigetbecse. Szigetbecse Község Önkormányzata, Szigetbecse 2008.
- KISS 1980 Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. – 612. p.
- PMA 1939 Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye és Kecskemét th. jogu város adattára. II. rész. Pestvármegye megyei városainak és községeinek története. Kiadó Csatár István, Budapest, 1939. – 37. p.
- TARI 2000 Tari Edit: Pest megye középkori templomai. Studia Comitensia 27. Szentendre, 2000. – 126. p.
- VÁLYI 1796 Vályi András: Magyar országnak leírása. Buda, 1796.
[BECSE. | Országleírások | Kézikönyvtár \(arcanum.com\)](#)

VI. MELLÉKLETEK

1. melléklet: Archív térképek

Tr01 1778. - Szigetbecse mezőgazdasági térképe [MNL OL S 11 - No. 830:91.]

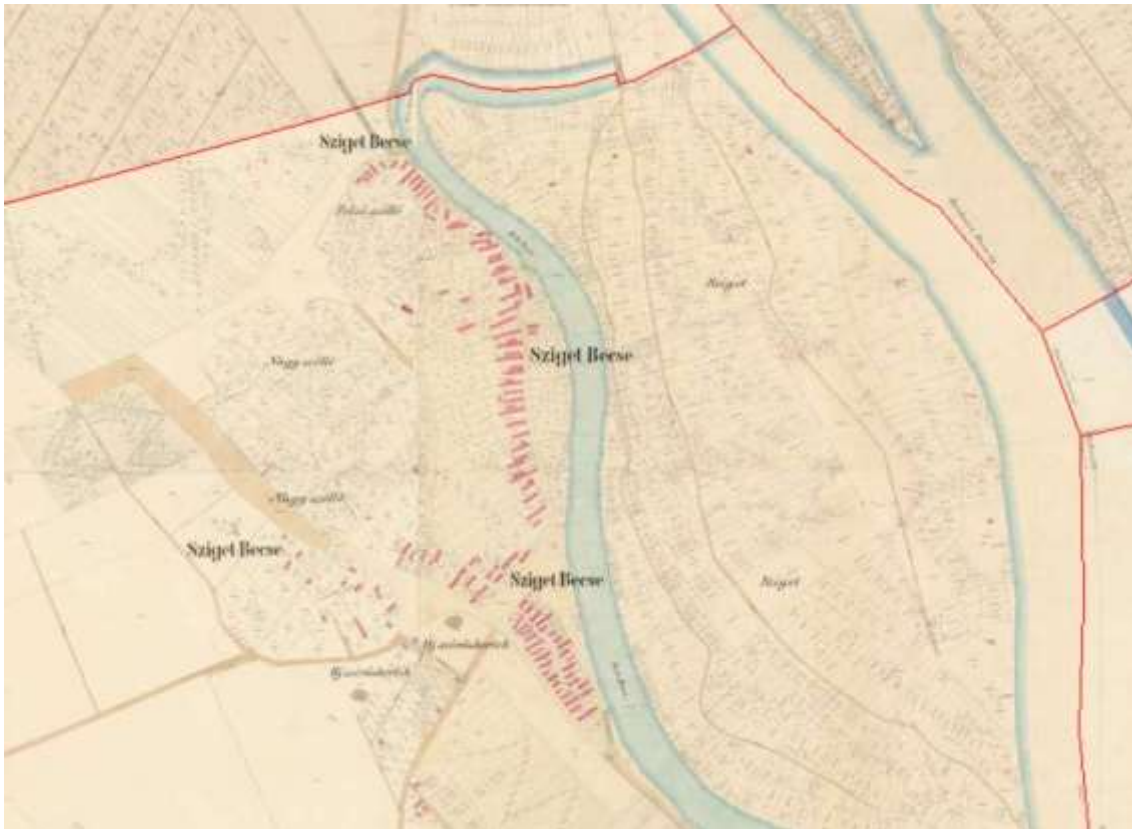
Tr02 1782-1785. – Első katonai felmérés, Magyarország [<https://mapire.eu/hu/map>]

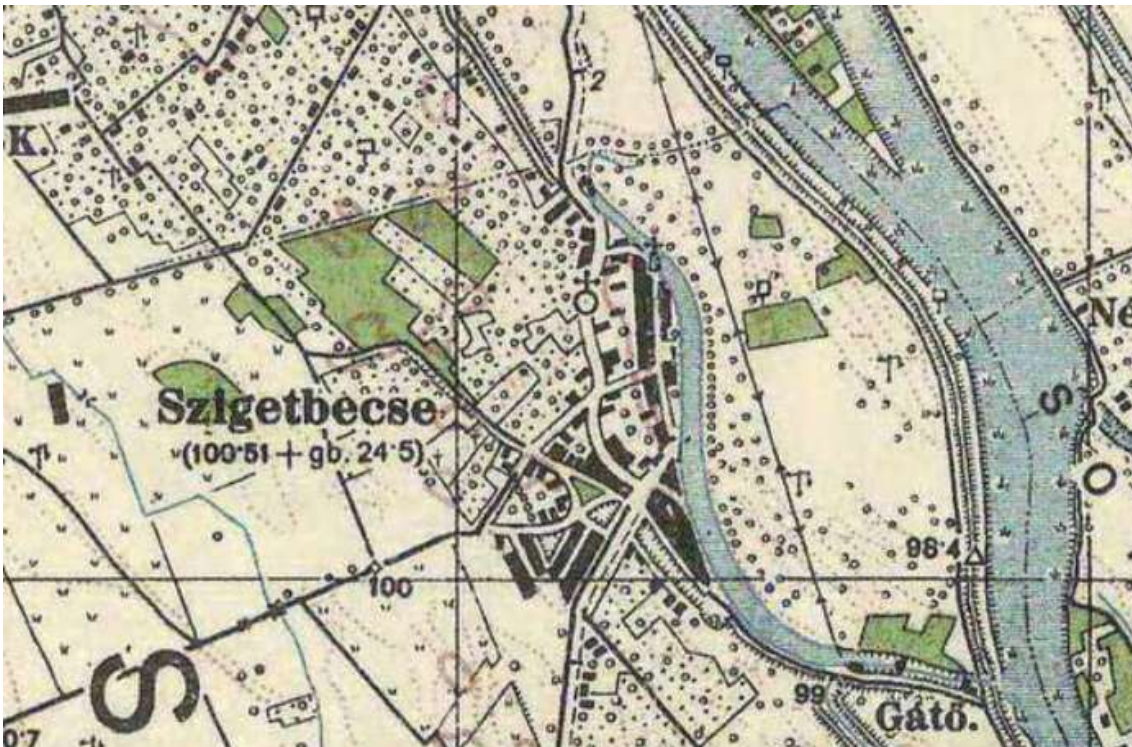
Tr03 1819–1869. – Második katonai felmérés, Magyar Királyság
[\[https://mapire.eu/hu/map\]](https://mapire.eu/hu/map)

Tr04 1869–1887. – Harmadik katonai felmérés, Magyar Királyság
[\[https://mapire.eu/hu/map\]](https://mapire.eu/hu/map)

Tr05 1880. – Szigetbecse a Habsburg Birodalom kataszteri térképén; [Arcanum Adatbázis Kft., www.maps.arcanum.com]

Tr06 1941. – Magyarország Katonai Felmérése [<https://mapire.eu/hu/map>]

Tr07 1968. – Légifelvétel [Lechner Nonprofit Kft., fentrol.hu - 0145_4306]

Tr08 1979. – Légifelvétel [Lechner Nonprofit Kft., fentrol.hu - 0296_7231]

Tr09 2021. – Légifelvétel [Google earth]

2. melléklet: Helyi védelem alatt álló művi értékek

Szent Mihály római katolikus plébánia templom

Cím:	Makádi út 32-36.
Helyrajzi szám:	40
Tényleges használati mód:	plébánia templom
Övezeti besorolás:	Vi-1 – intézményi övezet
Állag:	jó
Szintszám:	földszint
Értékei:	tömegalakítás, toronysisak, homlokzatok, helytörténeti érték

Leírás:

A Szent Mihály arkangyalnak szentelt római katolikus plébániatemplom alapkövét 1802-ben Frideczky Ferenc ráckevei esperes tette le, 1802-1804 között Mária Krisztina főhercegnő férje, Albert herceg támogatásával készült el az egytornyos épület.

Az egyhajós copf-stílusú templomot egyenes záródású szentély zárja le, az épült jobb oldalához félnyeregvetős sekrestye kapcsolódik. Keleti főhomlokzatát lizénák osztják három részre, a középső tengelyében kőkeretes egyenes záródású fakapu, a két szélső mezőben félköríves záródású szoborfülke, a kapu felett egyenes záródású ablak látható. A tornyot a párkányok két szintre osztják, ablakai félkörívben záródnak, tetején hagymaidomos sisak emelkedik, rajta kereszt. Oldalhomlokzatai sima vakolt felületűek, vízszintesen a kőlabazat és a főpárkány tagolja, valamint a három félköríves záródású ablaknyílás. A hajó feletti nyeregvető és szentély felől kontyolt nyeregvető cseréppel fedettek.

A templom díszesen kifestett sík mennyezete, orgonakarzata, szószéke és Szent Mihályt ábrázoló oltárképe máig fennmaradt. A templom több kisebb felújításon átesett át, jó állapotú, környezete rendezett. A templom déli falán látható az 1995-ben elhelyezett kitelepítési emléktábla.

Országos műemléki védelemre alkalmas érték!

Tájház, sváb parasztház

Cím: **Makádi út 59.**
Helyrajzi szám: 108
Tényleges faluház, tájház
használati mód:
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóövezet

Állag: jó, felújított
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás,
homlokzatok, oszloos
tornác, helytörténeti érték

Leírás:

A Makádi út központi részén áll oldalhatáros beépítésben, utcára merőleges gerincű nyeregtetős, kapuoszlopos és falazott oszlopos tornácos hosszúház. A tájház a település egyik fennmaradt és felújított sváb paraszti lakóháza, annak kapcsolódó melléképületeivel és az utca felől beton-kovácsoltvas kerítéssel. A faluházban ma Szigetbecse helytörténetét és hagyományait bemutató kiállítás látható, valamint itt kapott helyet a Petőfi Sándor utcában álló Nepomuki Szent János szobor eredeti barokk példánya.

Községháza, Polgármesteri Hivatal

Cím: **Petőfi Sándor utca 34.**
Helyrajzi szám: 79/2
Tényleges közüntézmény
használati mód:
Övezeti besorolás: Vi-1 – intézményi övezet

Állag: jó, felújított
Szintszám: földszint
Értékei: tömeg- és
homlokzatkialakítás,
tetődíszek, nyílásosztás

Leírás:

Az „U” alakú, földszintes, nyeregtetős épület utcavonalas beépítésben áll. Az utcai homlokzata 9 tengelyes, a középtengelyében félköríves záródású kapu, felette íves vonalvezetésű attika. Az állófélgélgány arányú, egyenes záródású nyílásokban „T” osztású ablakok. Az 1934-ben épült községháza felújított állapotban van, ma a polgármesteri hivatal otthona.

Sváb parasztház

Cím: **Petőfi Sándor utca 30.**
Helyrajzi szám: 73
Tényleges lakóépület
használati mód:
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóövezet
Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás, tornác,
oromfalas kialakítás

Leírás:
Sváb parasztház téglaoszlopos tornáccal, teleoromzattal, melléképülettel, jellegzetes bádogfedéssel, díszes kovácsoltvas kapuval. Utcai homlokzata oromzatsúcsán 1911-es évszám, két állótégla arányú ablakát egy négyzetes nyílásra cserélték.

Sváb parasztház

Cím: **Petőfi Sándor utca 32.**
Helyrajzi szám: 76
Használati mód: lakóépület
Övezeti besorolás: Vi-1 – intézményi övezet
Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás, tornác,
oromfalas kialakítás, utcai
nyíláskiosztás

Leírás:
Oldalhatáros beépítésben álló, utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, kapuoszlopos és falazott oszlopos tornácos hosszúház. Utcai homlokzata teleoromzatos, a félköríves záródású tornác nyílás mellett két állótégla arányú, egyenes záródású ablak. A tornácra nyíló ablakokat kicserélték. Az egykori beton-kovácsoltvas kerítés töredékes formájában maradt fenn.

Sváb parasztház

Cím: **Petőfi Sándor utca 35.**
Helyrajzi szám: 81
Használati mód: lakóépület
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóövezet
Állag: jó
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás, tornác,
oromfalas kialakítás

Leírás:
Oldalhatáros beépítésben álló, utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, kapuoszlopos és falazott oszlopos tornácos hosszúház, beton-kovácsoltvas kerítéssel. Az eredeti utcai homlokzati ablakokat kicserélték.

Sváb parasztház

Cím: **Petőfi Sándor utca 37.**
Helyrajzi szám: 87
Használati mód: lakóépület
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóövezet
Állag: jó
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás, tornác,
oromfalas kialakítás,
kerítés

Leírás:
Oldalhatáros beépítésben álló, utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, kapuoszlopos és falazott oszlopos tornácossal hosszúház, bárányszes beton kerítéssel, melyen 1933. évszám és gótbetűs monogram láthatók. Az eredeti utcai homlokzati ablakokat kicserélték.

Sváb parasztház

Cím: **Kereszt utca 6.**
Helyrajzi szám: 115
Használati mód: lakóépület
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóövezet
Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: tömege, tornáca,
homlokzati kialakítása,
nyíláskiosztás

Leírás:
Sváb parasztház, töredékesen fennmaradt díszített vakolatú homlokzattal. Az utcai homlokzat ablakait, az eredeti nyílások meghagyásával kicserélték. Az épülethez hozzáépítettek.

Sváb parasztház

Cím: **Makádi út 20.**
Helyrajzi szám: 412/2
Használati mód: lakóépület
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóövezet
Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: tömege, tornáca,
oromfalas homlokzat

Leírás:
Oldalhatáros beépítésben álló, utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, falazott oszlopos tornácossal hosszúház. Utcai homlokzata teleoromzatos, két állótéglány arányú, egyenes záródású ablakkal, fent kisméretű padlásszellőzőkkel.

Kocsma épület

Cím: **Makádi út 37.**
Helyrajzi szám: 70
Tényleges kereskedelmi
használati mód: (vendéglátás)
Övezeti besorolás: Vt-1 – településközpont
építési övezet

Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: háromtraktusos tagolt
homlokzat, manzárd tető

Leírás:
A 20. század elején épült kocsmá manzárd tetővel fedett, jellegzetes, háromtraktusos tagolt homlokzattal épült. Az épület szépen őrzi a II. világháború előtti falu arculatát.

Polgárház

Cím: **Makádi út 39.**
Helyrajzi szám: 72
Tényleges lakóépület
használati mód:
Övezeti besorolás: Vt-1 – településközpont
építési övezet

Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: tömeg-, homlokzatalakítás,
nyílászáró kiosztás

Leírás:
Polgári lakóépület utcára néző hosszanti homlokzattal és tagolt tetőszerkezettel. Háromszárnyú kapcsolt gerébtokos ablakokkal, vakolt homlokzattal.

Sváb parasztház

Cím: **Makádi út 41.**
Helyrajzi szám: 77
Tényleges lakóépület
használati mód:
Övezeti besorolás: Vt-1 – településközpont
építési övezet

Állag: jó, felújított
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás, tornác,
nyíláskiosztás

Leírás:
Sváb parasztház kapuoszlopos és falazott oszlopos tornáccal, oldalhatáron álló beépítésben. A hosszúház utcai homlokzata kéttengelyes, oromfalában félköríves záródású padlásnyílás. Homlokzatai vakoltak.

Sváb parasztház

Cím: **Makádi út 53.**
Helyrajzi szám: 96
Tényleges lakóépület
használati mód:
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóterületek
Állag: jó, felújított
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás, tornác, nyíláskiosztás

Leírás:
Sváb parasztház melléképületekkel. Oldalhatáros beépítésben álló, utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, kapuoszlopos és falazott oszlopos tornácos hosszúház, az oromfalban kör alakú palásnyílással. A homlokzatai fehérre vakoltak, utcai homlokzatán két állótéglány arányú ablak, rejtett redőnytokkal, zöldre mázolva.

Parasztház

Cím: **Makádi út 76.**
Helyrajzi szám: 594
Tényleges lakóépület
használati mód:
Övezeti besorolás: Lf-2 – falusias lakóterületek
Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: tömeg-, homlokzatalakítás, homlokzati díszek, nyíláskiosztás

Leírás:
Oldalhatáros beépítésben álló, kapuoszlopos és fa oszlopos tornácos lakóépület. Az utcai homlokzatán két, négyszemes ablak, vakolatból húzott díszítések.

Sváb parasztház

Cím: **Lórévi út 15.**
Helyrajzi szám: 202/1
Tényleges lakóépület
használati mód:
Övezeti besorolás: Lf-1 – falusias lakóterületek
Állag: közepes
Szintszám: földszint
Értékei: tömegalakítás, tornác, nyíláskiosztás

Leírás:
Sváb parasztház beüvegezett tornáccal.
Beton-kovácsoltvas kerítéssel

Szobor, képzőművészeti alkotás

Régi sírkövekből kialakított kerítés

Cím: **Temető utca**
Helyrajzi szám: 251
Övezeti besorolás: Kt – különleges terület
(temető)
Állag: jó
Értékei: sírkövek, helytörténeti érték

Leírás:
A 19-20. századi archaikus sírkövekből két sorban kialakított kerítés méltó módja az ősök előtti tiszteletnek és az emléküik megőrzésének. A temető délnyugati részén található.

II. világháború hősi halottainak emlékműve

Cím: **Temető utca**
Helyrajzi szám: 251
Övezeti besorolás: Kt – különleges terület
(temető)
Állag: jó
Értékei: helytörténeti érték

Leírás:
A település II. világháborús halottainak emlékműve a temetőben kapott helyet. A keresztben végződő kőtáblán az áldozatok nevei két oszlopban szerepelnek (48 áldozat neve), az emlékmű körül kovácsoltvas kerítés kapott helyet. Az emlékmű jó állapotban van, környezet gondozott.

I. világháború hősi halottainak emlékműve

Cím: **Makádi út**
Helyrajzi szám: 40
Övezeti besorolás: Vi-1 – intézményi övezet
Állag: jó
Értékei: helytörténeti érték

Leírás:
A templom délkeleti sarkánál álló műkő kőfeszület, talapzatán az I. világháború hőseinek emléktáblája.
Az emlékművet Szent Flórián tiszteletére és hősi halottai kegyeletos emlékezetére állíttatta Szigetbecse közönsége 1936-ban. Az emléktáblán két oszlopban 29 áldozatot tüntettek fel.

Malenkij robot emlékműve

Cím: **Makádi út**
Helyrajzi szám: 40
Övezeti besorolás: Vi-1 – intézményi övezet
Állag: jó
Értékei: helytörténeti érték
Leírás:
A templom északkeleti sarkánál áll a Szigetbecséről „Malenkij robotra” 1944-ben elhurcoltak emlékműve.

Középkori elpusztult Szent István templom helye, fakereszt kőcorpusszal

Cím: **Kereszt utca**
Helyrajzi szám: 510/5
Övezeti besorolás: közpark (övezetbe nem sorolt)
Állag: közepes
Értékei: helytörténeti érték
Leírás:
Szigetbecse első, Szent István vértanúról elnevezett középkori templomának emlékét őrzi a Kertész utca és Partsor kereszteződésénél található kis parkban álló fakereszt kőcorpusszal.

Kereszt Krisztussal

Cím: **Temető utca**
Helyrajzi szám: 251
Övezeti besorolás: Kt – különleges terület (temető)
Állag: közepes
Értékei: helytörténeti érték
Leírás:
A temetőben álló fakeresztben festett Krisztus szobor látható. A keresztet egy korábbi pléh Krisztussal készült fakereszt helyén állították fel. A keresztet egy szigetbecsei ácsmester, Keszthelyi Ignác készítette 2017-ben.

Nepomuki Szent János szobra

Cím: **Petőfi Sándor utca**
Helyrajzi szám: 36
Övezeti besorolás: közpark (övezetbe nem sorolt)

Állag: jó
Értékei: művészeti érték,
helytörténeti érték

Leírás:
Nepomuki Szent János védi a községet a természeti katasztrófától, árvizektől. A holt Duna-ág partján található szobor az eredeti barokk festett szobor másolata. Az eredeti szobor jelenleg a Tájházban található. A magas talapzaton álló, szobrot Szigetbecse lakossága 1993-ban állíttatta fel újra. A szobor talapzatán látható az 1838. évi árvíz magassági szintje.

Szent Vendel szobor

Cím: **Akácfa utca**
Helyrajzi szám: 252
Övezeti besorolás: Z-1 – zöldterületi övezet (közparkok területe)

Állag: jó
Értékei: művészeti érték,
helytörténeti érték

Leírás:
Az Akácfa utca elején áll Szent Vendelnek, az állatok védőszentjének a szobra, pástorrhában, tarisznyával, báránnyal és kezében bottal. Az 1863-tól a közös legelőket a falunak ezen a felén jelölték ki, és a gazdák az állatokat itt (marhahajtó útnak hívták) hajtották ki legelni, ezért áll ma is itt a szobor. (A szobor az eredeti másolata.)